

Kunst in Escamp – II

Dit is het laatste van de zes artikelen in de serie ‘Wat een Kunst!’.

Het eerste artikel besteedde aandacht aan kunst in de wederopbouwwijken van stadsdeel Escamp, gelegen in Den Haag Zuid-West. Maar Escamp verlaat in snel tempo het karakter van de wederopbouw. Hele straten en woonblokken zijn vervangen. Moderne architectuur, ruimere huizen en meer variatie in soorten huizen bepalen nu het beeld in de wijk. Hoe is het anno 2017 met de kunst in Escamp gesteld? Kunst die in het naoorlogse tijdsbeeld zo nauw verweven was met de architectuur, met de woonblokken en de gebouwen. Dit artikel besteedt behalve aandacht aan sloop, restauratie en verplaatsing van ‘oude’ kunstbeelden, ook aandacht aan nieuw geplaatste kunstwerken en nieuwe ontwikkelingen.

Het behouden van kunstwerken die gekoppeld zijn aan (te slopen) gebouwen is vaak lastig, zowel technisch als budgettair. En als je ze al kunt ‘losmaken’ van het gebouw, moet je ze daarna opslaan en er een nieuwe bestemming voor vinden. Aangezien die bestemming vaak ontbreekt, is opslaan doorgaans geen optie. De laatste jaren is er wel een kentering opgetreden. Het laten slopen van een kunstwerk als dat van Aart van den IJssel in het met de grond gelijk gemaakte zwembad Morgenstond zou tegenwoordig zeker meer ophef veroorzaken.

Bij mogelijk behoud van een bedreigd kunstwerk spelen verschillende criteria een rol, zoals de waardering, hoe het werk geïntegreerd is in de architectuur, wat de intrinsieke kwaliteit is, of het werk uniek is en wat de betekenis van het kunstwerk is in het naoorlogse of juist hedendaagse Haagse kunstklimaat. Het zijn dit soort criteria waaraan het gevelreliëf van Jacques van Rhijn aan het flatgebouw aan de Loevesteinlaan voldeed. In samen-

werking met Stroom Den Haag transformeerde Toby Paterson de onderdelen van dat reliëf tot een nieuw vrijstaand beeld in het Zuiderpark, waarbij hij erin slaagde de zeggingskracht van het oorspronkelijke werk zelfs te vergroten.

Restauratie en onderhoud

Veel kunstwerken in Escamp staan inmiddels een halve eeuw in de openbare ruimte en dat maakt restauratie en onderhoud noodzakelijk. Platform 57 kreeg in 2014 van het stadsdeelkantoor de opdracht een aantal werken te laten restaureren en selecteerde daarvoor in samenspraak met bewoners (!) drie kunstwerken, het wandreliëf van Lotti van der Gaag in de Zuidlarenstraat, het werk van Christa van Zanten aan de Dalerveenstraat en het betonreliëf van Paul Kromjong in de Genemuidenstraat. Als afsluiting van het project gaf Platform 57 eind 2014 het boek ‘Collectie Escamp’ uit, aangevuld met een fietstocht langs 16 kunstwerken. Platform 57 kreeg een vervolg in het ‘Collectie Escamp Team’, bewoners en belangstellenden die kunst in Escamp onder de aandacht brengen. Het Collectie Escamp Team publiceerde in 2015 een Jan Snoeck fietstocht en houdt op Facebook een informatieve pagina bij over kunstwerken in Escamp.

De rol van instellingen

Behalve Stroom Den Haag en het stadsdeelkantoor spelen ook instellingen voor onderwijs en gezondheid een rol bij het behoud van kunstwerken. Op het terrein van het HagaZiekenhuis aan de Leyweg lag het meer dan levensgrote polyester fruit van Phil van den Klundert. Dat heeft de tand des tijds helaas niet doorstaan, maar ‘L’Homme’ van Lon Pennock staat weer triomfantelijk op het terrein.

Arnoud Andeweg, beheerder gebouwen van de Scholengroep Den Haag Zuid-West, trekt zich het lot aan van kunstwerken in en aan ‘zijn’ gebouwen.

Toby Paterson/ Jacques van Rhijn (2013) – Resetting – Zuiderpark

David Bade – *Fix Adem Vrij* (2011) – Droogscheedersgaarde

Dankzij hem verhuist het beeld 'Hulpvaardigheid' van Kees Timmer van het schoolterrein aan het Westhovenplein naar de middenberm van de Aagje Dekenlaan. Hij zorgde ervoor dat de acht reliëfs van Leen Blom en Marjan Gobius uit het oude schoolgebouw in de gevel van de nieuwbouw van de Roemer Visscherstraat terug zijn geplaatst en dat 'Saulus en Christus', het ajourrelief van Harry van den Thillart aan de gevel van Meppelweg 339 binnenkort een nieuwe plaats krijgt.

Nieuw geplaatste kunst

We zouden de kunstcollectie Escamp tekort doen door enkel behoud, restauratie en verplaatsing van bestaande beelden te noemen. Ook nieuwe kunstwerken verschijnen, zoals het opmerkelijke 'Fix Adem Vrij' van David Bade bij de Hofstede Praktijkschool aan de Droogscheedersgaarde en een tiental gevelversieringen in opdracht van woningbouwvereniging Haag Wonen, zoals de schitterende 'Melis Stoke' gevelversiering op de hoek van Melis Stokelaan en Beresteinlaan, die Patrick Goos en Marcel van Gorkom van Graphic Sense maakten. Dan zijn er nog de initiatieven vanuit kunstenaars en bewonersplatforms. De Vereniging Kunstrade ontwikkelde in 2010 het sokkelproject op de Rade, bestaande uit beelden van acht kunstenaars. Dankzij bewonersplatforms staan beelden van Alink inmiddels op de Dassenrade, aan de Beresteinlaan en in de De Stede. Het zijn vrolijke, kindvriendelijke, vandaalbestendige, kleurrijke beelden die het winkelend publiek van Escamp erg waardeert. En sinds mei 2016 hangt de songtekst 'The Life I Live' van Q65 aan een gevel bij het Almeloplein, een initiatief van Wijkplatform Morgenstond.

Nieuwe ontwikkelingen

In september 2016 onthulde wethouder Baldew Singh aan de Aagje Dekenlaan een muurgedicht aan de gevel van wijkcentrum Moerwijk – een gemeentelijk initiatief om alle stadsdelen te voorzien van een inspirerend muurgedicht. Zonder andere woningcorporaties tekort te doen, is het in

Kees Timmer – *Verhuizing Betonplastiek* (2013) - Aagje Dekenlaan

Cora Alink – Drie objecten (2013) – Beresteinlaan

Den Haag Zuid-West vooral Haag Wonen die de toon aangeeft als het gaat over kunst in openbare ruimte. Jammer genoeg zijn de dichtregels op de woonblokken bij de Van Baerlestraat en omgeving van hun gevels verdwenen evenals de trompe-l'oeilwerken in de omgeving van de Betje Wolffstraat.

Met de meer dan 200 meter lange 'Palimpsest' van Henri Jacobs (1957) in het project 'De Gaarden' aan de Melis Stokelaan heeft Haag Wonen een nieuwe weg ingeslagen: geen prentjes op een kale muur, maar een gevelversiering die deel uitmaakt

van het gebouw. Zó wil Haag Wonen kunst aan zijn woningen zien: voorbij mooi en lelijk, maar de uitstraling van een wooncomplex positief bepalend en herkenbaar makend.

Norman en Serafijn

In 2011 ontwierp Nils Norman (Londen, 1966) in het volkstuincomplex van het Zuiderpark het kunstproject 'Eetbaar park' en Architect Michel Post ontwierp het bijbehorende paviljoen. 'Eetbaar Park' is een combinatie van architectuur, hedendaagse kunst en duurzaam ontwerpen, waarbij het voor menigeen de vraag blijft waar nu precies de grens ligt tussen een stadsboerderij en een kunstwerk.

Een ander opmerkelijk kunstwerk is 'John Wayne te paard' (2010) van de Rotterdamse kunstenaar Q.S. Serafijn aan de Laan van Wateringse Veld. Alle inwoners van Wateringse Veld ontvingen eind 2010 het boekje 'Het Wonder van Wateringse Veld', geschreven door diezelfde Q.S. Serafijn. Het beeld speelt in het boek een belangrijke rol. Zo reageert de Kunstcommissie in het boek (pag. 76) na een eerste voorstel: "dat de wijk behoefte heeft aan een manifest beeld" en even verder op die pagina "(...) een monument op te richten dat enerzijds

Henri Jacobs – Palimpsest (2009) – Melis Stokelaan

Q.S. Serafijn – John Wayne te paard (2010) – Laan van Wateringse Veld

het begrip mobiliteit memoreert, een mentale sprong in de toekomst, en anderzijds de aanzet vormt tot de geschreven geschiedenis van de vinexwijk Wateringse Veld (...)."

In het eerste deel (maart/april 2016) van de serie 'Wat een kunst' kwam het beeld 'De Aartsengel' (1959) van Marino Marini ter sprake. Onder aan dit ruitersstandbeeld staat te lezen: "Men bouwde, men brak af, een desolaat gezang blijft op de wereld". Q.S. Serafijn, laat in 'Het wonder van Wateringse Veld' zijn hoofdpersoon Verdagt in 2010 zeggen: "de locatie van het beeld is in overleg met de landschapsarchitect bepaald. Ruiters en paard kijken over de zichtlijn van de Laan van Wateringse Veld naar het noorden, naar de toekomst". Dat is een heel andere visie.

Kunst in Escamp anno 2017: meer dan 100 kunstwerken en een groeiende belangstelling van de bewoners voor die werken. De wijk Escamp zit in de lift. De belangstelling voor kunst lift mee.

Piet Vernimmen, tekst en beeld

E-mailadressen van de Vrienden

Met de komst van de nieuwe website heeft de vereniging ook nieuwe e-mailadressen gekregen en wel de volgende:

Werkgroep Excursies en Activiteiten:	excursies@vriendenvandenhaag.nl
Bestuur:	info@vriendenvandenhaag.nl
Redactie Ons Den Haag:	redactie@vriendenvandenhaag.nl
Winkel:	winkel@vriendenvandenhaag.nl
Ledenadministratie:	ledenadministratie@vriendenvandenhaag.nl
Redactie website:	website@vriendenvandenhaag.nl
Werkgroep Levende Historie:	levendehistorie@vriendenvandenhaag.nl
Werkgroep Stadsbeeld en Stadsgroen:	stadsbeeldenstadsgroen@vriendenvandenhaag.nl
Werkgroep PR en Communicatie:	prencommunicatie@vriendenvandenhaag.nl

De volgende 'oude' mailadressen gaan op termijn verdwijnen:

- **Wenskaarten:** wenskaarten@vriendenvandenhaag.nl
- **Bestuur:** vriendenvandenhaag@hotmail.com

Uw e-mailadres

Als u e-mail hebt en geen digitale nieuwsbrieven ontvangt, geef dan a.u.b. uw (actuele) e-mailadres door aan ledenadministratie@vriendenvandenhaag.nl